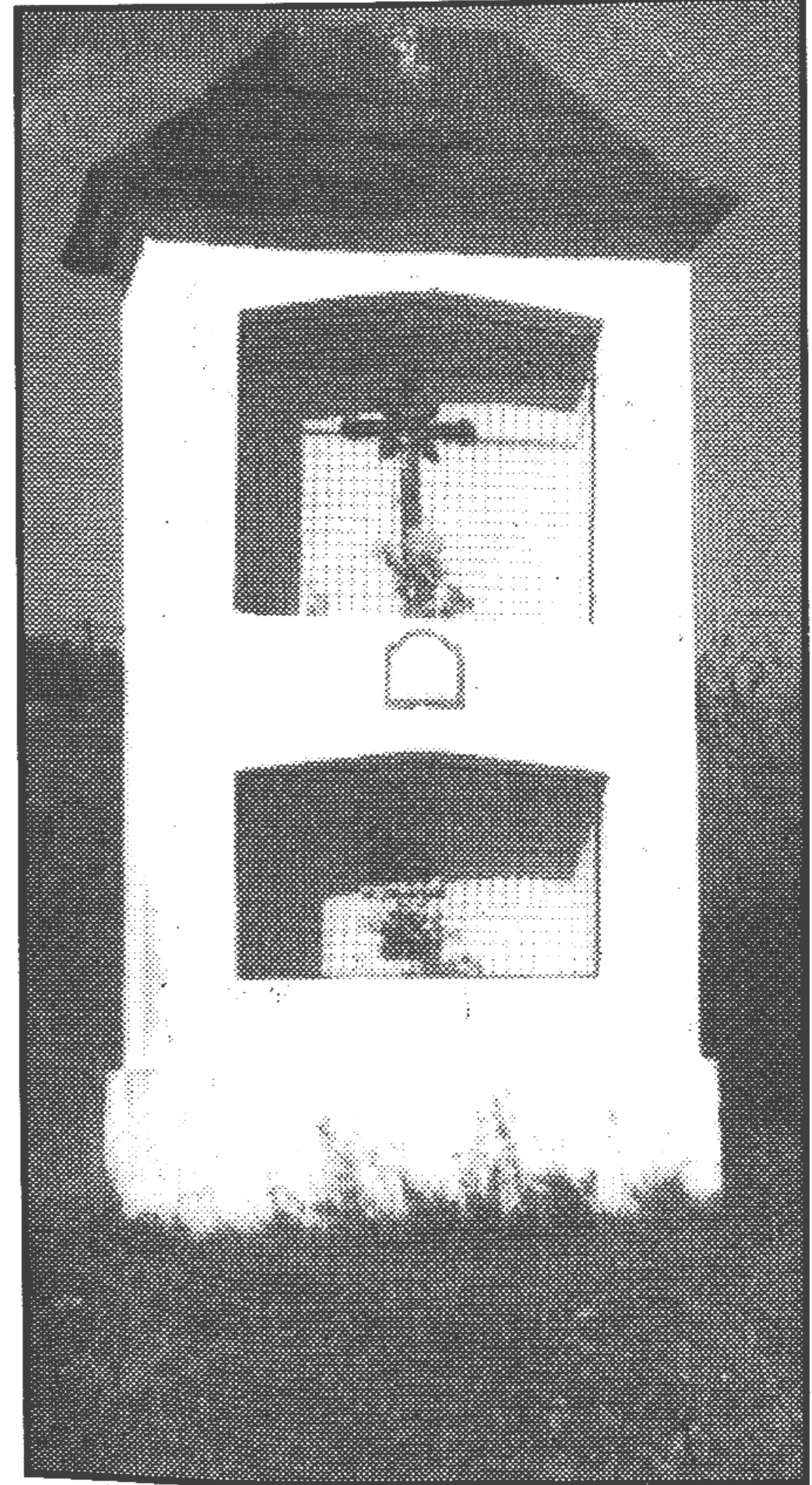
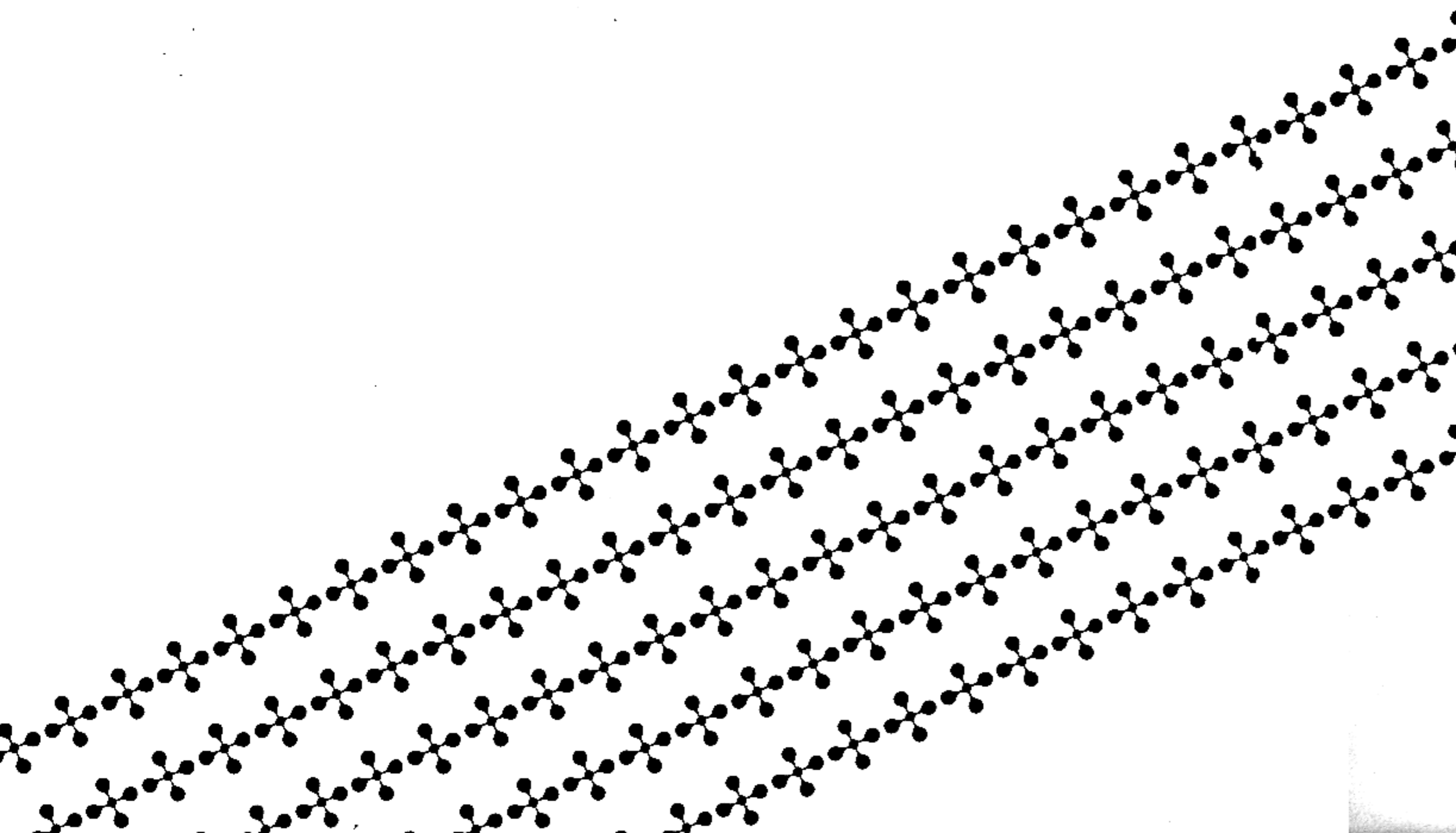

L'UDO VAREČKA

SPIŠSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO 1997

SVADBA V LENGVARTOCH

ĽUDO VAREČKA

**Svadobné
zvyky a obyčaje
v spišskej obci
Dlhé Stráže**

9 1031 III . 185 574

SPIŠSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO 1997

WADBA V LENC VARTOCH

Po maturite na liptovskomikulášskom gymnázii v roku 1942 prihlásil som sa do školských služieb. Moje prvé pôsobisko bolo v malej dedinke hornádskej doliny, v Kravanoch. Tu som začal zvykať na život v malej dedine, aj na nárečie, skoro podobné tomu, akým sa hovorilo u nás v mojej rodnej obci.

O niekoľko mesiacov som bol preložený do malej dedinky Lengvarty, dnes Dlhé Stráže, na jej jednotriednu školu. Bol som tu sám a bol som postavený pred úlohu vžiť sa do mentality dedinských ľudí. Zvláštnosťou bolo pre mňa aj nárečie, ktorým hovorili obyvatelia dediny. Bolo odlišné od toho, ktoré som poznal na predošlom pôsobisku, no mojím pričinením ako aj za pomoci mojich žiakov v škole som si ho osvojil. (Pamätáš sa Helenka Bendžalová, ako si ma poučala: "Pán učiteľ, nie huší, ale huší,").

Počas dlhých večerov začal som sa stykať s mládežou, zašiel som aj na priadky, kde dievčatá a mládenci spievali pekné, pre mňa nové pesničky. Rád som počúval aj ich spevy v sobotné a nedeľné večery. Záujem o ľudové piesne som získal ešte na gymnaziálnom štúdiu, kde nás profesor slovenčiny priučal poznávať krásy ľudovej slovesnosti. V čase, keď sme s mládežou nacvičovali divadlo, pokúšal som sa zaznamenať si pesničky. Neskôr som si zavolať mládež do školskej učebne, a tam som si pomocou husiel zaznamenal melódie piesní, ktorých texty mi potom mladšie dievčatá zapísali.

Po niekoľkých rokoch, keď už prehrmela vojnová mašinéria, skonsolidovali sa pomery a ja som učil už na treťom či štvrtom pôsobisku, znova som sa začal zaoberať piesňami z obce Lengvarty, už ako Dlhé Stráže. Myslím, že som si ich zapísal takmer všetky, ktoré spievali najmä starší obyvatelia. Zozbierané piesne som po čase roztriedil, a tak v mojej zbierke sú piesne ľúbostné, ktorých čo do počtu je najviac, potom piesne žartovné, balady, vojenské a svadobné. Svadby boli príležitosťou, kde sa najviac prejavila spevavosť našich ľudí. Na svadbách sa spievali jednak známe piesne, ale práve tu často vznikali na známe nápevy nové texty, ktoré sa udomácnili a už na nasledujúcej svadbe ich spievali.

V rokoch po ukončení vojny sa už upúšťalo od pekných zvykov a obradov na svadbách. Zmenili sa hospodárske pomery v dedine, zmenilo sa zmýšľanie ľudí. Po dlhšom čase a za pomoci starších občanov som spísal všetky obyčaje a obrady, ktoré sa ešte za ich mladosti zachovávali. Teraz celé "lengvarske veselie" ponúkam tým, ktorí majú záujem zachovať zvyky našich predkov.

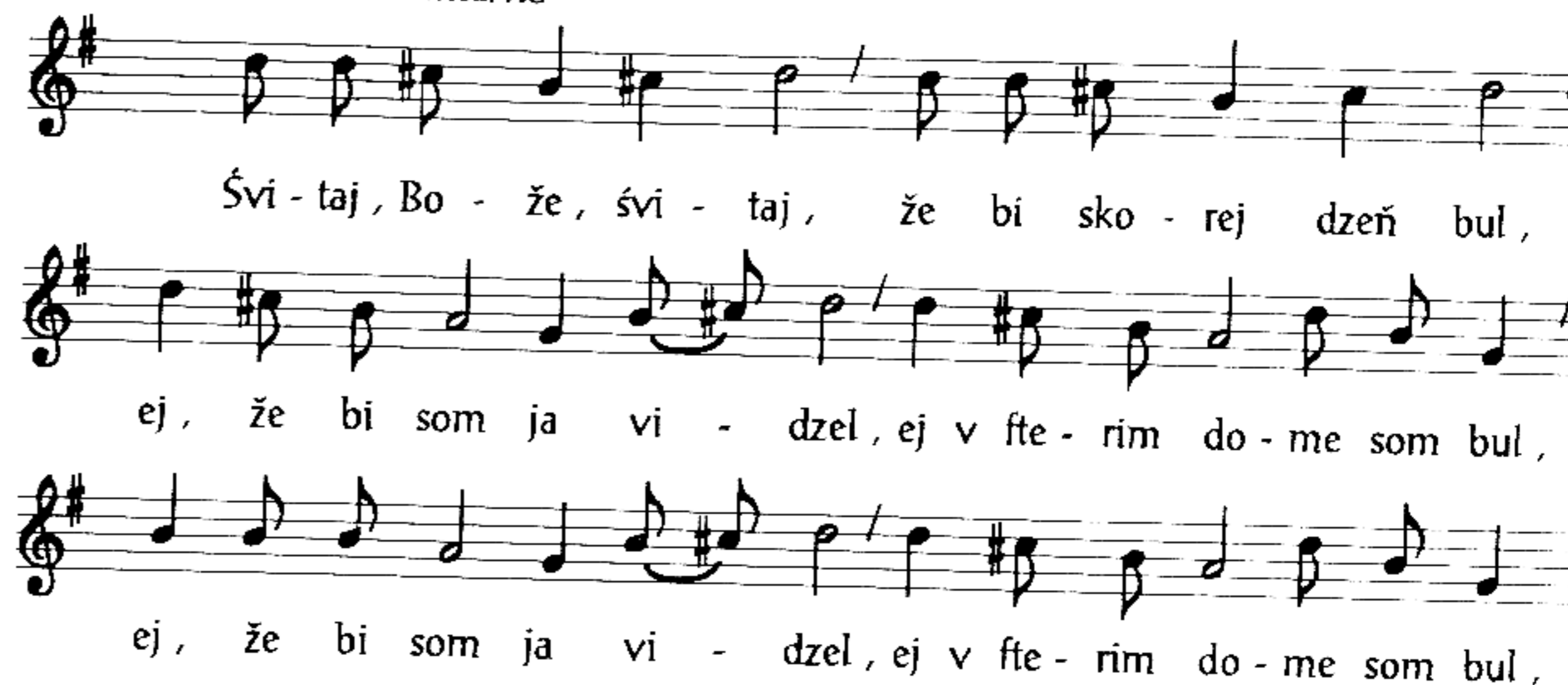
Ludo Varečka, učiteľ - dôchodca.

Niektoré zvláštnosti nárečia,

ktorým sa hovorí v obci Dlhé Stráže, predtým *L e n g v a r t y*

1. V nárečí nie sú dlhé samohlásky
 2. Nie je ani spoluhláska *ch*
 3. Nárečie používa polomäkké spoluhlásky
š, pr.: huši, noši
ž, pr.: žimna, želena
šč, pr.: ňeščesce
 4. Mätko vyslovujúce sa slabiky sú vždy označené mätkčeňom.
Príklad: ĺipa, vidzeľi, ňebudze, terhaľi . . .
 5. Budúci čas sa tvorí pomocou budúceho času pomocného slovesa a minulého času významového slovesa
Príklad: Čo budeš jest? - Cože budzeš jedla?
-

Večery v sobotu a v nedeľu na dedine patrili vždy mládeži. Nemožno sa preto diviť, že v neskorých večerných hodinách, keď sa už mládenci rozlúčili so svojimi dievčatami, ozýval sa ich spev, nezriedka sprevádzaný hrou na harmonike.

Pohodlne až mierne

Švi - taj, Bo - že, švi - taj, že bi sko - rej dzeň bul,
ej, že bi som ja vi - dzel, ej v fte - rim do - me som bul,
ej, že bi som ja vi - dzel, ej v fte - rim do - me som bul,

1. Švitaj, Bože švitaj,
že bi skorej dzeň bul.
/ej, že bi som ja vidzel,
ej, v fterim dome som bul./ | 2. Či f tim murovanim,
či f tim maľovanim,
/ej, či f totim domečku,
ej, dze mam frejerečku./ |
|---|---|

Nejedno dievča, za ktorým už "mladzeňci popatrali", ticho si za vrátkami rodičovského domu pospevovalo.

Mierne

Ke - bi som ja zma - la dze bu - dzem ne - ves - tu,
vi - me - ta - la bi ja z roz - ma - ri - ju ces - stu.

1. Kebi som ja znala
dze budzem ňevestu,
vimetala bi ja
z rozmariju cestu. | 2. Z rozmariju cestu,
s ciprusom hodňički,
že bi si ňezvalal
moj mili čižmički. |
|---|--|

Dievčatá, súcce už na vydaj, nezapreli svoju hrdosť, pocity nádejnej lásky i možného sklamaní vyjadrovali v piesni:

Mierne

Hoc som ja bo - daj - co , ňe - scem bo - daj - ke - ho ,

za - por - kam dzve - re - čka , ňe - pu - šcim ňi - ke - ho .

<p>1. Hoc som ja bodajco,
ňescem bodajkeho,
zaporkam dzverečka,
ňepušcim ňikeho.</p> | <p>2. Zo slamku zaporkam,
z ňitečku zaviažem;
počkaj, fal'ečňiku,
čo ci ja dokažem.</p> |
|--|---|

Mládenec, čo mal prípadne už vyslúženú vojenčinu a dlhší čas chodil s dievčaťom, s ktorým mal vážne úmysly, začal pomýšľať na ženie. Svoj úmysel povedal rodičom, ktorí často boli oboznámení s voľbou svojho syna, veď už možno rok, alebo dlhšie vedeli o nádejnej neveste, lebo na dedine sa nič takého neutají. Spolu pouvažovali, porozmýšľali, či budúca nevesta sa bude hodiť do ich gazdovstva. Zisťovali, či nemajú spoločné role a lúky, rozdelené iba medzami, ktoré po čase by mohli sceliť a zväčšiť ich pozemky. Možno otec nevesty dá jej do vena nielen kravu, ale aj malé prasiatko. Skúmali, či povaha nevesty bude vhodná do ich domácnosti, či nevesta nebude veľmi priečna a pyskatá, či bude ctíť nielen svojho muža, ale aj svokru a svokra. Napokon súhlasili s voľbou svojho syna.

Stalo sa však aj to, že mládenec chodil s dievčaťom dlhšie, rok - dva, a potom sa na radu alebo naliehanie rodičov oženil s úplne inou.

A bolo aj tak, že rodičia nesúhlasili s úmyslom svojho syna oženiť sa s dievčaťom, ktoré mal rád, a ak syn presadil svoju vôľu, podrobili sa mu, ale život mladej nevesty, najmä ak bola povolnej povahy, nebol v domácnosti závideniahodný.

Občas nutnosť ženby vyžadovali aj rodinné pomery; či už chorá lebo nevládna matka, či odosobenie sa (osamostatnenie sa) starších súrodencov z rodičovského domu, čím by rodičia ostali bez všetkej, najmä ženskej pomoci.

Po domácej porade v rodine syna, ktorý sa mienil oženiť, vybrala sa matka so synom do domu budúcej nevesty "nahvarac". Po privítaní a bežných rozhovoroch o gazdovstve, povedala matka "braldiana" pre čo vlastne prišli. Pýtala sa, či dajú svoju dzeľku za nevestu do ich domu. Bývalo to už tak dohodnuté, že domáca vedela o ú-

mysle budúceho zaťa a s radosťou prisvedčila; veď každá matka chce svojej dcére čo najlepšie, v dome budúceho manžela sa bude iste dobre cítiť a prežívať šťastné chvíle mladého manželstva.

Nasledujúcu sobotu išla bralta s braldianom na farský úrad do Spišského Štvrťka zapísať ohlášky, ktoré bude pán farár vyhlasovať po tri budúce nedele v kostole, či už v Lengvartoch, alebo v Dravciach či v Spišskom Štvrťku. Na zápis ohlášok išli pešo, majetnejší, ktorí mali kone, viezli sa na voze. Ak kráčali alebo sa viezli popoludní cez dedinu, mali v oblokoch každého domu nežiadanych divákov. Všetci ostatní sa o tejto udalosti dozvedeli v nedeľu pri službách božích, keď "ih pan opominali". Ich kroky do manželstva boli na pretrase celej dediny.

Do samotnej svadby teda ostávali len dva týždne. Svadobní rodičia spolu s mladými boli sa už dohodli, koho pozvú za starostov, za družbov alebo družice. Mladí išli do Levoče kúpiť "perscenki", braldian si kúpil čierne šaty, bralta si dala ušiť svadobné šaty, kroj, ktorý bol z tmavozeleného štofu. Šili ho krajčírky buď v Levoči, alebo len dedinské krajčírky v Spišskom Štvrťku, Dravciach, či "cetka Škovirka" v Lengvartoch. Posledná obyčajne ešte vyšivala bralte nový listerový šurc. Bralta mala už celú výbavu prichystanú v "kase", možno bolo treba ešte nejaké maličkosti dokúpiť. Zaobstarať bolo treba aj pekné čižmy, ktoré bude mať bralta na sobáši.

V časoch okolo 1. svetovej vojny súčasťou výbavy bralty bol aj vyšívajúci kožuch a krátky kabát zvláštneho strihu zvaný "atila", ktorý nosili v chladnejšom počasí pri slávnostnejších chvíľach. A ešte aj krásna vyzdobená parta. Úlohou bralty bolo aj zaobstaranie pierka pre braldiana, družbov a družičky.

Ale ani braldian neostal bez úloh. Jeho povinnosťou bolo zjednať muzikantov na svadbu a zaobstarať miestnosť, v ktorej sa bude tancovať. Na svadbách obyčajne hrávali rómski muzikanti zo Spišského Štvrťka, či to už Kalman alebo Kalo, alebo Antoň z Iliášoviec. Niekedy azda postačili aj miestni rómski muzikanti. Tancovalo sa v niektorej väčšej miestnosti - domácej izbe, ktorú si braldian vypýtal na svadobný tanec. Neskôr bola vystavená obecná pastiereň a v dedine bola otvorená malá krčma, tak svadobné tancovačky sa presťahovali do niektorej z tých miestností.

Týždeň po druhých ohláškach bol už v znamení usilovných príprav na svadbu. Bolo dobrým zvykom v dedine, že pred svadbou posielali do obidvoch svadobných domov malé príspevky na pečenie, či to už maslo, vajička, mak, orechy alebo niečo potrebné do pečenia. Svadobní otcovia mali úlohu postarať sa o dostatok mäsa na svadobné stoly. Obyčajne zabili mladého býčka alebo zarezali teľa a už mali vykrmenu ošípanú, aby bolo dosť bravčového mäsa. Mnohokrát sa svadobní otcovia spolu s mäsom podelili, najmä v letných mesiacoch, kedy nebolo možné dlhšie držať čerstvé mäso.

Vo štvrtok sa už začali piecť koláče. Svadobným matkám boli na pomoci nielen domáce ženy, ale aj schopné susedy alebo dedinské kuchárky. Cesto na koláče zapravili do dreveného koryta. Koláče sa piekli v "pekarňiku", ktorý bol súčasťou každej kuchyne. Svadobná matka porúčala svojim pomocníckam, koľko a akých kolá-

čov majú pripraviť. Koláče pripravovali na okrúhlych pekáčoch "tepše" a boli to koláče čisté, lekvárové a tvarohové a potom tzv. "roški", makové, orechové alebo kakaoové. V časoch do druhej svetovej vojny na svadbách neboli žiadne zákusky. Okrem toho každá svadobná matka napiekla "bugľiki", napiekla ich toľko, koľko detí asi do 7-8 rokov (okrem celkom malých - dójčiat) bolo v dedine. Treba podotknúť, že svadba bola záležitosťou celej dediny a boli na ňu povolaní všetci jej obyvatelia. Bugľiky boli malé okrúhle koláčiky v priemere cca 20 cm, šírka medzikružia asi 5 cm. Bugľiky v sobotu poroznášali deti domácich alebo rodiny.

Pri pečení koláčov ženy aj vyhladli, aj sa zohriali, a preto dobre padlo občerstvenie. No a pri kalíšku hriatej zdvihne sa aj nálada a tak si možno zaspievali:

Mierne

U Ma - zu - ra , u Ma - zu - ra za dzve - ra - mi

sto - ji po - scel s pe - ri - na - mi.

1. U Mazura,
u Mazura za dzverami,
stoji poscel' s perinami.	2. F tej poscel'i,
f tej poscel'i Macej leži,
Heľenka mu hlavu derži.
3. Ah, Heľenko,
ah, Heľenko, čoš mišľela,
ket ši mi hlavu deržala.	4. Mišľela je,
mišľela ja i dumala,
že ňebudzem s tebu spala.
5. Mišľela je,
mišľela ja sama sebe,
že ňebudzem žena tebe.	

Alebo si spomenuli na svoje mladé časy, keď čakali na príchod pytačov:

Mierne

Pa - ňi mam - ko , i - du hos - ce , pan sta - ros - ta,
ňe - da - le - ko , su na mos - ce ,

na bi - ku , mlat - ši druž - ba na vil - ku a mla - di pan

na ko - ňi - ku,

1. Paňi mamko, idu hosce,
ňedaľeko su na mosce.
Pan starosta na biku,
mlatši družba na vilku
a mladi pan na koňiku.	2. Paňi mamko, co bude jesc?/
Pan starosta bičinu,
mlatši družba vilčinu
a mladi pan hovedzinu.
3. Paňi mamko, co budu pic?/
Pan starosta červenu,
mlatši družba žel'enu
a mladi pan prevarenu.	4. Paňi mamko, dze budu spac?/
Pan starosta na lafke,
mlatši družba pod lafku
a mladi pan na zahlafku.
5. Paňi mamko, už idu het.:/
Pan starosta dzekoval,
mlatši družba ručku dal
a mladi pan klobuček sňal.	

Svadba dáva príležitosť zaspomínať si na dávnejšie časy, na príhody, ktoré sa komu stali a spomenú sa aj pesničky, čo už dnes málokto pozná. Napríklad:

Mierne

Še - daj - ce na voz mo - jo ko - ha - ňe bo už ko -

ňi - čki po - za - pra - ha - ne . Ja bi ňe - u - ros - la , za muž

bi ňe - po - šla a - ňi tej ja - ri šu - haj - ku, švar - ni .

1. Šedajce na voz
mojo kohaňe,
bo uš koňički
pozaprahne.
Ja bi ňeurosla,
za muž bi ňepošla
aňi tej jari,
šuhajku švarni. | 2. Ešći ňebudzem
na vos sedala,
ešći se rodičov
ňeotpitala.
Buc zdravi, tatičku,
podaj mi ručičku,
už idzem od vas,
už idzem od vas. | 3. Ešći ňebudzem
na vos sedala,
ešći se mamički
ňeotpitala.
Buc zdrava, mamičko,
prebač mi za šicko,
už idzem od vas,
už idzem od vas. |
|---|---|---|

Svadobné matky napiekli už dostatočné množstvo koláčov, deti zase poroznášali bugliky do každého domu. Svadobní otcovia mali už prichystaný dostatok mäsa pre svadobníkov. A najdôležitejšiu vec pre svadbu - pálenku. Obyčajne chodievali do levočskej "refonarie" pre čistý špiritus, ktorý potom doma rozrábali na čistú a pre ženy robili pomocou nejakej esencie sladkú pálenku. Bez piva by svadba ani nemohla byť. "Antalki piva" malé alebo väčšie kupovali v pivovare alebo u Liščaka. V častvrdzi možno vypomohol aj miestny krčmár, najmä ak sa u neho tancovalo.

Nedeľné ráno je prvým dňom vážnych svadobných obyčajov. V nedeľu ráno bralta zvoláva svoje kamarátky na "frištik". Ponúkla ich bielou kávou, koláčom čistým alebo aj nejakým "roškom", potom iste aj dobrou praženou klobásou a nejakým tým pohárikom sladkej pálenky. A popri tom iste si aj zaspievali:

Mierne

A či ce He - len - ko dia - bli ma - lo - va - li

že na tvo - jo lič - ka te - lo kra - si da - li

1. A či ce, Heľenko,
diabli maľovali,
že na tvojo líčka
teľo krasí daľi. | 2. Ňe diabli, ňe diabli,
aľe Pan Boh z ňeba,
šak od dobre vedzel,
že mňe krasí treba. |
|---|--|

Alebo na tú istú melódiu:

1. Ah, mamičko naša,
či ja ňe som vaša,
že mi ňescece dac
taľar ot sobaša. | 2. Ah, mamičko moja,
či je ňe som tvoja,
že ti me ňetrimeš
jeden roček doma. | 3. Ah, mamičko moja,
pomožce mi plakac,
jutre pečem hľeba,
upečem vam pagač. |
|---|---|---|

Po pohostení dievčatá sa odobrali každá do domu svojich rodičov. bolo sa treba prichystať na cestu do kostola. Mladí išli pešo alebo aj na bicykli do Levoče. starší cez Hurku do Draviec a doma ostali len tí, ktorí pre starobu alebo chorobu nemohli ísť.

A možno práve v túto nedeľu, keď "pan ih budu po treći ras opominac", bola svätá omša v miestnom kostole.

Po príchode z kostola a po nedeľnom obede vychystali sa družbovia pozývať svadobníkov na "vešeľe". Ako bolo už spomenuté, svadba bývala záležitosťou celej rodiny. Družbovia navštívili všetky domy, zaklopali na dvere, vošli do izby a družba braldiana hovoril:

Estupujem do vašeho pocliveho pribytku aj s mojim kamaratom, ftere sme poslane od našeho pana mladeho a paňi mladej i svadobnih rodičov, aby sce prišli našeho pana mladeho i pani mladu otprovadzic do koscela božeho, dze oňi scu svoj paňenski stav zložic a do stavu manželskeho fstupic.

Zaroveň pozivame vas na vešeľe.

Pohvalen Pan Ježiš Kristus!

Domáci poďakovali sa družbom a prisľúbili účasť na svadbe. Veď už dávnejšie boli uzrozumení, kto z domu pôjde na "vešeľe", či to budú rodičia, alebo mladenec či dzeľka.

Bolo už okolo tretej hodiny popoludní, keď družbovia ukončili svoju úlohu a mohol sa začať Družbovský tanec. Miestnosť na tancovanie bola už pripravená, muzikanti - Antoň z Hášovec - mohli začať hrať a mládež sa pustila do tanca. Medzi jednotlivými tancami spievali:

Mierne

I - dze ver - bunk , i - dze ho - re Ko - ši - ca - mi

ej zver - buj še Ma - cej - ko s čar - ni - mi o - čka - mi

1. Idze verbunk, idze
hore Košicami.
/ej, zverbus še Macejko
s čarnimi očkami./ | 2. Ňezverboval som se,
našilu me braľi.
/ej, cenku košulenku
na mňe poterhaľi./ |
|--|--|

3. Cenka košulenká,
šila ju milenka.
Ej, šila ju pres tídžeň,
plakala každy džeň.
Ej, šila ju do ročka,
viplakala očka.

4. Nacože ci, mil'i,
ta košulka budze?
/:Ej, ket pujdzeš do vojni,
fťo ju nošic budze?:/

5. Ket pujdzem do vojni,
vežněm si ju s sebu,
/:ej, tak še budzem češic,
jak milenka s tebu.:/

Družičky spolu s braltou, aj ostatné dievčatá, zase spievajú rozlúčku bralty so svojou slobodou.

Mierne

Hraj - ce - že , mi hraj - ce , bo už ne - bu - dze - ce ,
bo jak ja še vi - dam , na mňe za - po - mňe - ce .

1. Hrajceže mi, hrajce,
bo už nebudzece,
bo jak ja še vidam,
na mňe zapomnece.

3. Hrajceže mi, hrajce,
ten družbofski tañec,
mojemu dzevecstvu
dňeškaj večar koñec.

2. Hrajceže mi, hrajce,
hušľe aji basi,
že si vitancujem
mojo mlade časi.

Tanec so spevom pokračoval skoro do večera, kedy sa bralta s družičkami a ďalšími kamarátkami odobrala do domu svojich rodičov na "otpitovaňe". Dievčatá sa pousádzali v izbe a začali si spievať:

Mierne

Ro - skraj ti , He - ľen - ko , ja - bluč - ko na dvo - jo
a ot - pi - taj se - be ka - ma - rat - ki svo - jo

1. Roskraj ti, Heľenko,
jablučko na dvojo
a otpitaj sebe
kamaratki svojo.

3. Hoc bi ja roskrála
na dzešec falatki,
ta še ñeotpitam
každy kamaratki.

2. Hoc bi ja roskrála
i na dzešatero,
ta še ñeotpitam,
bo ih mam bars veľo.

Potom prvá družica predriekala odpytovanie, ktoré bralta prijala so slzami v očiach a s objímaním svojich kamarátok.

*Mojo ľube kamaratki,
ja vas pitam po perši ras,
či bi sce ñeotpušćili
našej paňi mladej.*

Dievčatá - kamatárky žartovne odpovedali:

Ñeotpušćime, bo še s nami hñevala.

Prvá družica znova žiadala kamarátky o odpustenie:

- ja vas pitam po druhi ras - .

Dievčatá znova žartovne odpovedali:

Ñeotpušćime, bo nam frejera odebrala.

Prvá družica po tretí raz opakovala žiadosť:

- ja vas pitam po treci ras - .

Dievčatá sa tentoraz obmakćili a odpovedali:

*Otpušćime, otpušćime,
ñeh jej i Pan Boh otpušći.*

Bralta potom svoje kamarátky pohostila a odobrali sa znova na tanec, ktorý trval do neskorých nočných hodín.

Ale ani ženy nezaháľali, pretože bolo treba uviť svadobný veniec, ktorý bol potrebný v druhý deň svadobného veselí. Poschádzali sa hneď po obede do domu nevesty, aby tam uvili venček z rozmajrínu. Nezaobišlo sa to bez pohostenia a bez spevu:

Pohodlne

Po - pa - ter , He - len - ko , na tu vi - so - ku ve - žu ,
 uš ci tvo - ju šle - bo - du , uš ci tvo - ju šle - bo - du
 do u - žli - čka via - žu

<p>1. Popater, Heľenko,
 na tu visoku vežu,/
 uš ci tvoju šľebodu,
 uš ci tvoju šľebodu
 do užľička viažu.</p> | <p>2. Viažu ci ju viažu
 na malé užľički,/
 uš ci ju ňerozviaže,
 uš ci ju ňerozviaže
 cali svet široki.</p> |
|--|--|

Alebo:

Mierne

Ah , ven - ku moj , ven - ku , moj že - le - ni ven - ku
 ňe - bu - dzem ce no - šic da - lej ot pon - dzel - ku

<p>1. Ah, venku moj, venku
 moj želeni venku,
 ňebudzem ce nošic
 daľej ot pondzelku.</p> | <p>2. A f pondzelek rano
 dam ce šuhajkovi
 a mňe uš postavia
 hustku - štiri rohi.</p> | <p>3. Hustku - štiri rohi,
 čepec granatkovi,
 ňebudzem ce nošic,
 dam ce šuhajkovi.</p> |
|---|---|--|

Alebo zaspievali aj túto starodávnu:

Pohodlne

Fte - ri pa - ro - bek svo - jo pa - rop - stvo pri po - cľi - vos -
 ci zlo - ži , ta je ta - ki kra - sni , jak ten me - šac
 ja - sni , fte - ri na ňe - be šve - ci

<p>1. Fteri parobek
 svojo paropstvo
 pri poľivosci zloži,
 ta je taki krasni,
 jak ten mešac jasni,
 fteri na ňebe šveci.</p> | <p>2. Ftera dzevečka
 svojo dzevecstvo
 pri poľivosci zloži,
 ta je taka krasna,
 jak ta zvezda jasna,
 fteri na ňebe šveci.</p> |
|--|--|

Uvítý veniec pripevnili na dlhšiu palicu, na ktorú navrch nastokli pekné jabĺčko alebo pomaranč, prizdobili stužkami, aby bol pripravený na druhý deň na sobáš. Veniec potom odniesli do domu braldiana, odkiaľ ho starosta prenesie so sprievodom družbov a ostatných svadobných hostí do domu nevesty - bralťy.

Pondelňajšie ráno je začiatkom nového života mladých, ktorí vstupujú do manželského stavu. Už okolo pol deviatej prichádzajú do domu bralťy predovšetkým braldian so svojimi rodičmi, ďalej braldianov starosta a družba, ako aj ostatná svadobná družina. Všetci sa pripravujú na odpytovanie mladých od svojich rodičov.

Braldian má oblečený čierny oblek, snehobielu košeľu a na klope kabáta má pripnuté biele pierko, ktoré mu uvila jeho budúca manželka. Bralťa má oblečený kroj tmavozelenej farby, ušitý obyčajne zo štofu. Na hlave má biely venček okrášlený zelenou myrtou. Venčeky kupovali v obchode s galantériou. V dávnejších časoch mala bralťa na hlave partu, ktorá pozostávala z pásu pevného plátna v podobe obruče, bola obšitá ozdobnými stužkami, takisto aj jej stred, ozdobená bola flitrami a ozdobami, kúpenými v galantérii. Z party viseli dozadu ozdobné stužky.

Kým sa pripravovalo odpytovanie, svadobníci, ale predovšetkým družice si zaspievali na nápev: Fteri parobek...:

1. Preľecel sokol
ponad Mazurov dom,
to je perša novina;
zbiraj še Helenko,
ot svojeho oca,
prišla ci čas, hodzina.

2. Di, ja še zbiram
už na treci tidzeň,
pozbirac še nemožem;
ot svojeho oca,
ot svojej maceri,
odebrac še nemožem.

Oca aji matku
vo veľkim zarmutku,
zohabíc ih nemožem.

Alebo spievali aj túto:

Pohodlne až mierne

Ket še u Ma - zu - ra na so - baš zbi - ra - li,
ej, ta - ki na - rek še stal, ej, aš še ču - do - va - li,
ej, ta - ki na - rek še stal, ej, aš še ču - do - va - li.

1. Ket še u Mazura na sobaš zbirali, /: ej, taki narek še stal, ej, aš še čudovali.:/	2. Hodzi Helka, hodzi ot kuta do kuta, /: ej, hľeda oca, macer, ej, že še ih otpita.:/	3. Hodzi Helka, hodzi ot dzveri, do dzveri, /: ej, hľeda oca, macer, ej, že še ih odberi.:/
--	---	--

Odpytovanie bolo veľmi vážnym aktom pred sobášom. Rodičia sedeli na stoličkách, pred nich si kľakli bralta aj braldian, rodičia položili im pravú ruku na hlavu, bralta a potom braldian opakovali text, ktorý predriekával starosta:

*Tak ja vas pitam,
moja ľuba mamičko
a moj ľubi tatičku,
pre Boha, pre Matku bosku,*

*pre pejc ran Krista Pana
na dreve križa rozľatih,
či bi sce mi neotpušćili
čo som vam od svojej maľučkosc
cokoľvek zrobla.
Račce mi otpušćic
a dac rodičofske požehnaňe.*

Na znak odpustenia urobili rodičia na čelo svojich detí prstom križik a po - bozkali ich na líce alebo na ústa. Potom svadobnikov pohostili koláčom, klobásou a aj pohárikom pálenky. Samozrejme okrem bralty a braldiana, ktorí pristúpili v kostole ku svätému prijímaniu.

A už bol čas, aby sa svadobný sprievod dal na cestu do kostola, kde bralta a braldian pristúpili ku sviatosti manželstva. Najprv išli muzikanti, za nimi starostovia, starosta bralty niesol na palici pripravený veniec. Za nimi išiel prvý družba, ktorý dr - žal v ruke jeden roh šatky "tibetki", druhý roh držala bralta. Za ňou braldian s druž - cou, ostatné družičky a svadobný sprievod. V dávnejších časoch rodičia bralty i bral - diana do kostola na sobáš nešli, vraj, aby nepriniesli mladomanželom nešťastie do ich života.

Cestou do kostola ozýval sa spev:

Pohodlne až mierne

Do kos - ce - la je - dno, a s ko - sce - la dvo - jo,
ej, a o te - ras na rok, ej už nas bu - dze tro - jo
ej, a o te - ras na rok, ej už nas bu - dze tro - jo

1. Do koscela jedno a s koscela dvojo, /: ej, a o teras na rok, ej, už nas budze trojo.:/	2. Do koscela išla jak ruža červena, /:ej, a skoscela išla, ej, jak trava žel'ena.:/
--	---

Alebo aj:

Mierne

Ta - tar - ka , ta - tar - ka , že - ľe - na ta - tar - ka , ej , ja - ka
ta He - ľen - ka , ej , s tim Ma - cej - kom par - ka .

1. Tatarka, tatarka,
želena tatarka,
ej, jaka ta Heľenka,
ej, s tim Macejkom parka.

Alebo na nápev piesne: Roskraj ti, Heľenko...

1. Či to vam, mamičko,
veľki žal' ňebudze,
ket ta moja posceľ
f stodoľe stac budze.
2. F stodoľe stac budze,
na ňu ľehac budzem,
či to vam, mamičko,
veľki žal' ňebudze.
3. Budze žal', budze žal'
tej mojej maceri,
budze me spominac
pri každej večeri.
4. Ňe tak pri večeri
jako pri obedze;
Dze še moja dzeľka
poňevirac budze.

Keď svadobníci prišli ku kostolu, muzikanti ostali pred kostolom, ostatní vošli dnu, aby boli prítomní na službách božích a na manželskej prísaha. Po skončení omšových obradov a manželskej prísahy celá svadobná družina sa odobrala do domu, v ktorom vyrástla bralta, a v ktorom sa odbavuje svadba. Samoprav išli muzikanti, za nimi starostovia a tak bralta s braldianom, už ako manželia. Za nimi družbovia, družičky a ostatná svadobná družina. V dávnejších časoch sa na svadbe zúčastňovala takmer celá dedina, z každého domu bol na svadbe prítomný mládenec alebo dievča, aj mladší manželia alebo aj niekto zo starších.

Nielen do kostola, ale aj z kostola sa išlo so spevom:

Mierne

V ľen - gvar - skim ko - sce - le ši - ro - ke ka - me - ňe
pri - sa - haj , He - ľen - ko , Ma - cej - ko - vi sme - le .

1. V ľengvarskom kosceľe
široke kameňe,
/: prišahaj, Heľenko,
Macejkovi šmele.:/
2. Di ja prišahala,
dva pal'ce dzvihala,
/: ta moja prišaha
f kocol'e zostala.:/
3. F koscele na sceňe,
na zlatim persceňe,
/: f kosceľe na slupe,
na kňazovej ruke.:/

Alebo na nápev Roskraj ti, Heľenko...

1. Či to vam, mamičko,
veľki žal' ňebudze,
ket ta vaša dzeľka
z vašho domu pujdze.
2. A ňe ľem dzevečka
aľe i gazdiňa,
co vam ona cali
vaš dom obrobila.

Keď prišla svadobná družina pred svadobný dom nevesty - bralty, začali spievať na nápev Do koscela jedno...:

1. Či sce nam tu radzi
svadobna mamičko,
/: ej, šak nas tu ňeidze
ej, malo ňeveličko.:/
2. Ňevel'o nas idze,
ňevel'o nam treba,
/: ej, pul ľitra paľenki,
ej, po okolku hľeba.:/
3. Či sce nam tu radzi,
či sce nam ňeradzi,
/: ej, ket sce nam ňeradzi,
ej, pujdzeme het stadzi.:/

Do svadobného domu vošiel najprv starosta bralaty, zaklopal na dvere do priklfeta, kde už svadobníkov očakávala svadobná matka, pozdravil sa o opýtal sa, či svadobná matka prijme svadobných hostí. Ona povedala: *Prijmeme, prijmeme, vitajte u nas. Vitaj moja dzeľko i ty moj sinu, už zme ce bars dlhuo čakali. Poce ho hiži.*

Celá svadobná družina sa nevmestila do domu, preto bolo zvykom, že mládež ostala na dvore, alebo odišla s muzikantmi tancovať.

Mladomanželia, celá rodina a starší svadobníci sa pousádzali za stoly. Na čestnom mieste mladomanželia, vedľa rodičia a starostovia. Starosta vyzval prítomných, aby vstali a pred jedlom sa pomodlili. Potom kázal vziať do ruky pripravené poháriky naliatej pálenky a v mene celej svadobnej družiny poprial mladomanželom veľa šťastia a lásky v ich nastávajúcom živote.

Družičky a kuchárky mali už pripravený obed. Ako predjedlo podávali obyčajne upraženú klobásu, uvarené vajíčka a chlieb, potom podávali mäsovú polievku s domácimi rezancami, za ňou obvykle pečené hovädzie alebo teľacie mäso. Ako príloha boli zemiaky, ak svadba bola v lete, tak hlávkový šalát alebo uhorky, v zime zase bola navarená dobrá kyslá kapusta. Samozrejme všetko sa hojne zapíjalo pivom a aj pohárikmi pálenky, tak ako sa na dobrú svadbu svedčí.

Dobrym zvykom bolo, že mladomanželia jedli jednou lyžicou a z jedného taniera, aby dobre na seba privykli.

Keď sa svadobníci najedli, alebo aj medzi jedlom, ozýval sa veselý spev. Medzitým už nahrnula sa do izby mládež, aby aj ona pomohla vyjesť svadobný dom, a tak spievali na nápev Roskraj ti Heľenko:

1. Mazurova hiža
bilo vibíľena,
šak mi ju vižreme
dňeškaj do koreňa.

2. Dňeškaj do koreňa,
jutre do ostatku,
Mazurova hiža
viždze na servatku.

Ale chceli aj mladomanželov trochu podpichnúť a tak im zaspievali na nápev Roskraj ti, Heľenko...:

1. Helka Mazurova
to je herda dzeľka,
ten Macej Baluhov
ľem taka poľefka.

2. Ten Macej Baluhov
to herdi parobek
Helka Mazurova
ľem taki poškrobek.

A už tie staršie si zanôtili:

Mierne

Fto pi - je , ten pi - je , te - mu daj - ce , fto ňe - sce , ňeh ne - sce

ňe - da - vaj - ce . I ja bi vi - pi - la , Bo - ha po - hva - li - la ,

ľem mi daj - ce , ľem mi daj - ce .

1. Fto pije, ten pije,
temu dajce,
fto ňesce, ňeh ňesce,
ňedavajce.
I ja bi vipila,
Boha pohvaľila,
ľem mi dajce, ľem mi dajce.

Alebo aj túto, ktorá bola obľúbená najmä medzi mužmi:

Voľne

Pi - me ju , pi - me ju , eš - či nam na - ľe - ju ,

ej , pi - me ju do ra - na , šak je da - ro - va - na .

1. Pime ju, pime ju,
ešči nam naľeju,
ej, pime ju do rana,
šak je darovana.

A bolo treba aj braldiana, "pana mladého" trochu poškádlieť, a tak mu dievčence a ženy zaspievali:

(Na nápev: Roskraj ti, Heľenko...)

1. Ten Macej Baluhov
caľi bruh poparal,
ket še do Mazura
popot vrata cahal.

2. Ten Macej Baluhov
take hiki - miki,
ket išol nahvarac,
vešol medzi biki.

Dievčatá zase trochu ľutovali kamarátku - braltu - a zaspievali jej:
(Na nápev: Do koscela jedno...)

1. Hidzila ši s nami
jak s kamaratkami,
/: ej, a teras ňebudzeš
ej, ľem fše zo ženami.:/

2. Hodzila ši s nami
do kudzelnej hiži,
/: ej, a teras ňepujdzeš,
ej, zo ženami ňigdzi.:/

Mnohí si zaspomínali na svoje mladé časy, keď sa ženili a vydávali a tak si zaspievali známu pieseň o horiacej sosne:

Mierne

Vi - so - ka so - sna ho - re - la , vi - so - ka so - sna ho - re - la ,
pod ňu ma mi - la še - dze - la , pod ňu ma mi - la še - dze - la

1. Visoka sosna horela, :/
/: pod ňu ma mila sedzela.:/
2. Shorel jej venek i parta, :/
/: i štiri pantľički zo zlata.:/
3. I štiri pantľički zelene.:/
/: co jej nakupil'i frejere.:/
4. I štiri pantľički ružove, :/
/: co jej nakupil'i družbove.:/

Veselo bolo až do večera. Vtedy sa všetci svadobníci odobrali do domu bral-
diana, aby tam ďalej pokračovalo "vešeľe".
Cestou si nezabudli zaspievať:

Mierne

Pret Ba - lu - ha roš - ňe di - ňa , Ba - lu - ho - vo že - ňa si - na ,
pret Ma - zu - ra šum - ne hra - ju , bo tam dzeľ - ku vi - da - va - ju .

1. Pret Baluha rošne diňa,
Baluhovo žeňa sina,
pret Mazura šumne hraju,
bo tam dzeľku vidavaju.

Alebo začali túto:

Mierne

Pret Ma - zu - ra hus - ti ľes , hus - ti ľes , ňe - pre - sko - či ža - den pes ,
ľem ten Ma - čo na ko - ňu , na ko - ňu , po Heľ - ku Ma - zu - ro - vu .

1. Pret Mazura
husti ľes, husti ľes,
ňepreskoči žaden pes,
ľem ten Mačo
na koňu, na koňu,
po Heľku Mazurovu.

ľem ten Macej
na kiju, na kiju,
po tu Heľku, bestiju.

Pred vchodom do braldianovho domu svadobníci zastali a začali spievať:

Mierne

O - tvi - raj - ce u Ba - lu - ha no - vi dvor , no - vi dvor ,

ve - dze - me vam ňe - ves - teč - ku na vi - bor , na vi - bor .

1. Otvirajce u Baluha
novi dvor, novi dvor,
vedzeme vam ňevestečku
na vibor, na vibor. (vyberanú)	3. Otvirajce u Baluha
kapuru, kapuru,
vedzeme vam ňevestečku
jak skuru, jak skuru.
2. Otvirajce u Baluha
sipaňec, sipaňec,
vedzeme vam ňevestečku
na taňec, na taňec.	4. Otvirajce u Baluha
pivňicu, pevňicu,
vedzeme vam ňevestečku
kvarňicu, kvarňicu.

Pred dverami očakávala nevestu svokra (švekra). Pekne ju privítala, pobozkala, dala jej odhryznúť koláča a cukru (voľakedy z klobúkového cukru, potom už len z kockového), alebo jej dala polízať kryštálového cukru z tanierika. Nevesta potom prehodila koláč ponad hlavu a svadobníci alebo deti a diváci koláč chytali. Pred prahom mala nevesta položenú metlu, túto mala zodvihnúť, ak nechcela, aby ju považovali za nerobotnú; prípadne ak tanierik s cukrom rozbili, pozametala črepy.

Keď sa svadobníci pousádzali za stoly, podávala sa večera, ktorá pozostávala z mäsa, bravčového, či telacieho, zemiakov a prílohy. Za dávnejších čias bola súčasťou večere ryža uvarená v mlieku. Počas večere, aj po nej, sa hojne popíjalo, ako na svadbe. Ak ešte nezačali spievať, tak niektorá žena začala:

(Na nápev: Do koscela jedno...)

1. Či to tu vešeľe,
čo daco umarlo?
/: Ej, že tu žaden človek,
ej, ňeotvori garlo.:/

Možno si na mušku zobrali braltu, keď začali spievať:
(na ten istý nápev)

1. POCOŽE ŠI PRIŠLA
jak šI sebe šedla?
/: Ej, nič šI ňedoňesla,
ej, cože budžeš jedla?:/

2. Nič šI ňedoňesla
nič šI ňedohnala,
/: ej, ľem šI še našilu
ej, do Baluha phala.:/

Aj nevesta si zaspomínala na svoje mladé roky
Na nápev: Roskraj ti, Heľenko...:

1. Bula ja dzevečka
prerostomiľena,
Pokeľ ňešedala
hlapcom na koľena.	2. A ja k ja počala
na koľena šedac,
doraz mi počali
mojo ľička zbl'edac.
3. Lička moja zbl'edľi,
krasu som stracila,
pre ocovo volki,
co som pase hodzila.	

A mládenci začali zas prekárať dievčatá:

Veselo

Ňe do scir - ňa , ňe do scir - ňa , tam še po - ko - ľe - me ,

tam še po - ko - ľe - me , pot pe - ri - nu ma - ce - ri - nu ,

tam še zo - hre - je - me , tam še zo - hre - je - me

Ňe do scirňa, ňe do scirňa,
tam še pokol'eme,
tam še pokol'eme;
pot perinu macerinu,
tam še zohrejeme,
tam še zohrejeme.

Zohreje še naša duša,
i to co še ruša,
i to co še ruša;
zohreje še našo celo,
i to co še scelo,
i to co še scelo.

Ženy zase začali spievať o mladej neveste:

Mierne

Sho - re - la sto - do - la f tej no - vej u - li - ci , pre - šli

še He - len - ko , pre - šli še He - len - ko tvo - jo za - ťet - ni - ci .

Shorela stodola
f tej novej učici,:/

/: prešli še, Heľenko,
prešli še, Heľenko,
tvojo zaľetňici.:/

Prešli še hudobne,
prešli še bohate,:/

/: uš še ci, Heľenko,
uš še ci, Heľenko,
ňprejdu ňijake.:/

Ak svadobníci zbadali, že družbovia sa nečinia a nedolievajú na stoly pálené, začali ich povzbudzovať:

(Na nápev piesne: Ňe do scirňa...)

Volali nas na vešeľe,
kazali nam špivac,
kazali nam špivac.
Suhe garlo špiva darmo,
treba ho poľevac,
treba ho poľevac.

Pri dobrej nálade si zase ženy zaspievali:

Veselo

Pa - ľe - neč - ka do - bra stvo - ra , ej , to moj do - ktor, ket ja ho - ra

dam ja se - be s kar - čmi do - nesc, ej, za - ho - ji še šic - ka bo - ľesc .

Paľenečka dobra stvora,
ej, to moj doktor,
ket ja hora.
/: Dam ja sebe s karčmi doňesc,
ej, zahoji še
šicka boľesc.:/

Alebo:
Veselo

Pa - ľe - neč - ka do - bra stvo - ra , ej , to moj do - ktor, ket ja ho - ra

dam ja se - be s kar - čmi do - nesc, ej, za - ho - ji še šic - ka bo - ľesc .

Paľenečka uju,
už je v mojim bruhu,
/: ej, tak še mi ľigoce
po mojim živoce.:/

Poharičku jasni,
jaki ši mi krasni,
/: jak ja tebe rada vidzim,
ket ši ňe prazni.:/

Keď už bolo okolo polnoci, začal sa ďalší obrad - "pokladaňe" a čerpčenie. Na prikrytý stôl položili chlieb a prikryli ho obrusom "partkom". Kým si nevesta sadla za stôl, spievali:

Mierne

Ket ju ma - ľi po - kla - dac , ňe - ve - dze - la jak ma dac ,

či na kri - vo , či pro - sto , u - kaž že nam sta - ro - sto .

Ket ju maľi pokladac,
ňvedzela, jak ma dac,
či nakrivo, či prosto,
ukažže nam starosto.

Nevesta si položila hlavu na chlieb prikrytý partkom a družice začali pripravovať snímanie venca z jej hlavy. Pri tom spievali:

Mierne

Do - lu , do - lu moj ve - ne - čku že - le - ni ,

ňe - bu - dzeš ti na mej hla - ve no - še - ni , no - še - ni .

Dolu, dolu,
moj venečku žel'eni,
ňebudzeš ti
na mej hlave
nošeni, nošeni.

Nošila bi
som ce, Bože, ňemožem,
zližila som
svu prišahu
pret kňazom, pret kňazom.

Potom pristúpil družba k neveste a spýtal sa jej:

Dovoľice, paňi mlada.

Pitam še vas po perši ras, či mi dace venek šňac alebo hlavu scac.

Družičky aj svadobníci volali:

Nedovollíme venek šňac.

Potom družičky spievali: *Dolu, dolu moja parta streberna,
ňebudzeš ti,
na mej hlave
nošena, nošena.*

Družba znova sa opýtal nevesty:

Dovoľice, paňi mlada.

Pitam še vas po druhi ras, či mi dace venek šňac alebo hlavu scac.

Znova sa ozývalo volanie:

Nedovollíme venek šňac.

A družičky pokračovali: *Dolu, dolu
mojo šati paňenske,
bo zakladam si uš šati
manželske, manželske.*

Družba sa po tretí raz opýtal nevesty:

Dovoľice, paňi mlada.

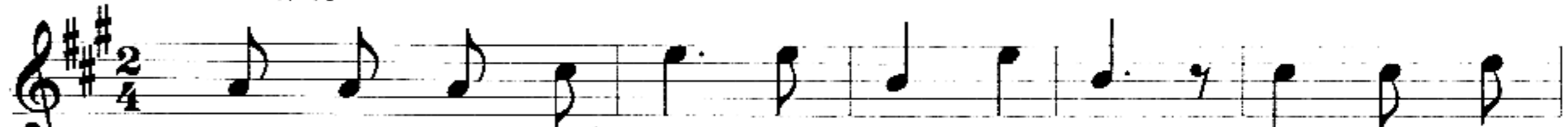
Pitom še vas po treci ras, či mi dace venek šňac alebo hlavu scac.

Tu už všetci volali:

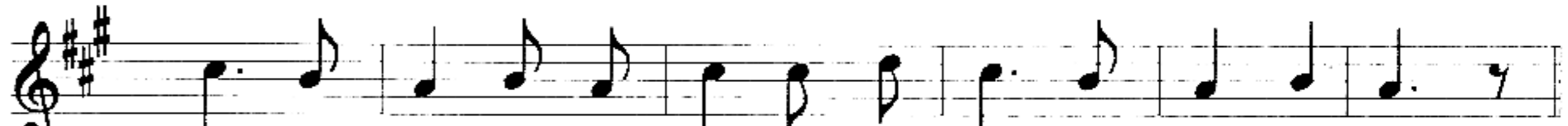
Venek šňac, venek šňac.

Družba zavesil venček na kosu zastoknutú v "tragare" (tráme). Nevesta mala vlasy rozpustené a začala tancovať s kamarátkami. Mladý pán - braldian - sa ale zastrehoval, že ukradne venček zastoknutý na kose. Málokedy sa mu to podarilo, lebo ženy dávali na venček pozor. Okrem tejto piesne spievali aj pieseň:

Pohodlne

Ku - ľa - la He - len - ka ve - ne - ček , ej , s kru - ti

ru - ti ser - de - ček , ej , s kru - ti ru - ti ser - de - ček .

1. Kul'ala Hel'enka veneček,

/:ej, s kruti - ruti serdeček.:/

2. Lapajce, mamičko, veneček,

/:ej, s kruti ruti serdeček.:/

3. Bo ja ho lapac ňebudzem,

/:bo ja ot žal'u ňemožem.:/

Alebo spievali starodávnu pieseň:

Mierne

Par - ta mo - ja , par - ta , že - le - ni ve - ňec

už je te - be , dzef - če , dňeš ve - čar ko - ňec .

1. Parta moja, parta,

žel'eni veňec,
už je tebe dzefče,
dňeš večar koňec.

2. Parta moja, parta,

parta žel'ena,
fčera bula moja,
dňeškaj družbova.

3. Dňeškaj zlata parta,

žel'eni veňec,
a na jutre rano
s čípkami čepec.

Staršie ženy, ktoré mali na starosti čepčenie, vzali braltu z kola, z tanca, odviekli ju do inej miestnosti, prípadne len do odľahlého kúta v izbe a tam ju začali čepčiť. Pri tom spievali:

Mierne

Ket ce bu - du če - pic , ku - kaj do po - va - li ,

ej, že bi tvo - jo dze - ci , ej, čar - ne o - či ma - li .

1. Ket ce budu čepic,
kukaj do povali,
/ej, že bi tvojo dzeci,
ej, čarne oči mali.:/

2. Ket ce budu čepic
do čarneho čepca,
/ej, budze ci kref kapkac,
ej, zo sameho serca.:/

Po začepčení bralty nastalo predávanie. Ženy, ktoré čepčili braltu, nechceli ju hneď dať zadarmo jej mužovi. Preto preobliekli niektorú staršiu ženu, zakryli ju plachtou a nastrčili ju ako mladú nevestu. Braldian musel sa presvedčiť, či je to jeho vlastná žena. Keďže to nebola, vrátil ju ženám, ktoré čepčili jeho ženu. Možno na druhý raz, možno na tretí raz sa zvíťal so svojou opravdivou ženou, ale musel zaplatiť výkupné v podobe fľašky pálenky pre ženy, ktoré ju čepčili.

Starostovi pripadla ďalšia úloha, začalo sa vyberanie darov pre mladomanželov. Svadobníci brali do tanca nevestu a každý prispel niečím starostovi do taniera, pripraveného na tento účel. Isteže neobišlo sa bez veselého spevu:

Mierne

Ňe - miš - li , He - len - ko , že Ma - cej je glu - pi , šak on

ci ot - či - ta , šak on ci ot - či - ta do ha - ren - ca kru - pi .

2. Nemišli, Heľenko,
že Macej je glupi,
šak on ci otčita,
šak on ci otčita
do harenca krupi.

2. Krupi ci otčita,
meso ci odvaži,
že bi si ňezjedla,
že bi si ňezjedla,
kim še ci uvari.

Možno už niektorí vyhladli, možno niektorí vysmädli, preto boli stoly znova naložené taniermi upraženej klobásky, uvarenej dobrej domácej kyslej kapusty, prípadne bolo dosť koláčov a tak hladný nikto nemusel byť. Pri dobrom jedle a dobrej nálade znova začali spievať pesničky o mladej neveste:

Veselšie

Ej , na že - le - nej lu - ke ko - pa še - na

ej , fče - ra bu - la dze - ka , dňe - škaj že - na .

1. Ej, na zelenej luke
kopa šena.:/
/ej, fčera bula dzeška,
dňeškaj žena.:/

2. Ej, fčera bula dzeška
viparcena.:/
/ej, a dňeškaj uš žena
vičepena.:/

3. Ej, fčera bula dzeška
v zlatej parce.:/
/ej, a dňeškaj je žena
f pačolace.:/

Alebo aj na nápev: Roskraj ti, Heľenko...

1. Špivac bi špivala,
aľe ňemam hlasu,
bo me zadušila
moja mac s kuľašu.

2. Moja mac s kuľašu,
ocec s haluškami,
že bi ňešpivala
medzi dzeščetami.

A už mali mládenci na muške družice, ktoré sa kímili dobrými koláčmi. Zaspievali im:

Veselo

Za ja - reč - kom čar - ni - ce , ej , vi dru -
 ži - ce , šak uš te - lo ňe - žri - ce .

1. Za jarečkom čarňice,/
 /: ej, vi družice,
 šak uš teľo ňežrice.:/

Ale aj družice a ostatné dievčatá mládencom odplatili:

Mierne

Ľen - gvar - ske pa - rop - ci ta - ke na že - ňe - ňe ,
 jak ja - lo - ve kra - vi v ži - me na do - je - ňe ,
 jak ja - lo - ve kra - vi v ži - me na do - je - ňe ,

1. Ľengvarske paropci
 take na žeňeňe,
 /: jak jalove kravi
 v žime na dojeňe.:/
2. Bo jalove kravi
 v žime se ňedoja,
 /: ľengvarske paropci
 žeňic se ňestroja.:/

Ženy zase chceli požartovať s nevestou:

Mierne

Na - ša bral - ta , re - ce - ce , na - ša bral - ta , re - ce - ce ,
 ňe - ra - da je pe - re - ce , ňe - ra - da je pe - re - ce

1. Naša bralta, recece,/
 /: ňerada je perece.:/
2. Aľe rada kapustu,/
 /: že bi mala ric tľustu.:/
3. Aľe rada ribečki,/
 /: že bi mala cicečki.:/
4. Aľe rada cukerki,/
 /: že bi mala bruh veľki.:/

V žartovaní, v pojedaní a popíjaní prechádza čas svadby. Rodina a známi sa medzi sebou zabávali a žartovali.

Svadobná hostina sa už pomaly chýľila ku koncu a nastala tá chvíľa, keď mladomanželia sa chceli odobrať na odpočinok. Vtedy mládenci ale aj starší zaspievali "mládemu pánovi", aby mu pripomenuli jeho manželskú sladkú povinnosť:

Pohodľne

Ej , ja - čmeň , ja - čmeň , že - le - ni ja - čmeň ,
 už ja ce He - ľen - ko dňeš ve - čar na - čňem .

1. Ej, jačmeň, jačmeň,
 žeľeni jačmeň,
 /: už ja ce, Heľenko,
 dneš večar načňem.:/
2. Ej, načňem, načňem,
 jak ce mam načac,
 /: budžeš ti, Heľenko,
 na macer plakac.:/
3. Na macer plakac,
 na oca volac:
 /: Poce me, tatičku,
 poce me ratovac.:/

A pri odchode na odpočinok zaspievali mu:

Mierne

Ah , moj ľu - bi o - cec , mo - ja ľu - ba mac ,

či mi do - vo - ľi - ce z va - šu ce - ru spac .

1. Ah moj ľubi otec,
moja ľuba mac,
či mi dovoľice
z vašu ceru spac?

2. Dovoľim, dovoľim,
aľe ľem tebe,
bo ší jej prišahal
a ona tebe.

Po odchode mladomanželov začala sa tak trochu samopašná veselosť, ktorá sa vyznačovala najmä podkúvaním ženských čižiem a holením mužských tváří. Muži si zobrali na mušku svoju susedku pri stole alebo svoju milú, obrátili sa k nej a vzali do svojich rúk jej nohu obutú v čižme, v lete len bosú nohu. Túto zachytili do ruky tak ako do klieští, alebo mali so sebou už prichystané železné kliešte a týmito štípali čižmu alebo nohu ako u kováča. Nezaobišlo sa to s výskaním žien a všeobecným smiechom. No, nebolo to zadarmo. Ženy museli svojim podkúvačom darovať pohárik pálenky. Ale aj ženy si vyhliadli svoje mužské obete. Vzali už pripravené drevené nožíky, potrelí líca mužov mokrou rukou a škrabali ich tváre. Oholení muži takisto darovali svojim holičkám pohárik pálenky. No a nazaobišlo sa v tento čas bez rozprávania veselých žartov a spievania tak trochu menej slušných pesničiek, ako to už ku koncu svadby býva. Tak sa svadba chýlila ku koncu. Niektorí svadobníci sa chceli ešte povedeliť a začali spievať a svadobného otca unúvať ešte o fľašku pálenky:

Mierne

Zbí - raj - me še do - mu , zbi - raj - me , bo mi už pa - ľen - ki ne - ma - me.

A - ľe nam tam Ba - ľuh šľu - bu - je ,

že nam eš - či fľaš - ku da - ru - je .

1. Zbirajme še domu, zbirajme,
bo mi už paľenki ňemame.
Aľe nam ten Baluh sľubuje,
že nam ešči fľašku daruje.

Našiel azda svadobný otec ešte nejednu fľašku a naposledok pohostil najmä mužskú časť svadobníkov. Všetko má však svoj koniec, svadobníci povstávali spoza stolov, poďakovali sa svadobnej matke a svadobnému otcovi za dobré pohostenie a pri odchode si ešte zaspievali:

Veselo - žartovne

Bu - lo nam tu do - bre bic, do - bre bic, už mu - ší - me sta - dzi isc ,

či na vo - že , či pe - šo , či pe - šo či o - bu - to , či bo - so .

1. Bulo nam tu dobre bic,
dobre bic,
už musíme stadzi isc;
či na vože, či pešo,
či pešo,
či obuto, či boso.

Čo starší svadobníci sa porozchádzali do svojich domovov na odpočinok. Mládenci však ešte odprevádzali svoje dievčatá a tak sa všetci svadobníci rozišli, aby si trochu odpočinuli.

Pre mnohých bol tento odpočinok krátky, pretože poobede, ale najneskoršie pred večerom bolo treba prevážať výbavu bralťy do domu jej terajšieho manžela. Družbovia, družice a susedky prišli do domu bralťy, kde už bola prichystaná jej výbava. Vycifrované kone a voz rebriňák, ovenčený stužkami, bol pripravený, aby naň vyložili kastu, záhlavky a periny.

Výbava bralky pozostávala z posteľného prádla, obrusov, uterákov a oblečenia, t.j. košiel, bielin (bielych spodných sukien), blúzok, kidiel (vrchných sukien) a ostatného príslušenstva, včítane obutia. Toto všetko bolo pekne poukladané v drevenej a pekne vycifrovanej "kasce". Okrem toho bralta mala pripravené dve periny a päť vankúšov (zahlavky). Šiesty vankúš dodal do spoločnej domácnosti braldian. Družbovia vyniesli kastu, družice a ostatné ženy zase periny a zahlavky. Všetko poukladali na voz, najprv kastu, potom zahlavky a periny, všetko previazali ručníkmi a za veselého spevu prevážali do domu braldiana.

len v pamäti niektorých starších a starých obyvateľov obce. Na ich spracovaní vo forme svadby v Lengvartoch sa podielali Mária Baluchová, Katarína Špenerová, Mária Šimková, Mária Faltýnová, Johana a Tomáš Kopaničák, Jozef Šarišský a moja manželka Helena, rodená Baluchová.

Poprad, október 1996

Varečka Ľudovít, učiteľ - dôchodca

Mierne

Po - pod ľes , po - pod ľes , po - pod ja - vo - ri - nu , už bu -

dze Ma-cej spac , už bu - dze Ma-cej spac pod no - vu pe - ri - nu

1. Popod ľes, popod ľes,
popod javorinu,:/	3. Uľeceli stare,
uľeceli mlade,:/
/: už bude Macej spac,
už bude Macej spac
pod novu perinu.:/	/: dze sce še podzeľi,
dze sce še podzeľi,
vi dzeľčeta švarne.:/
2. Ňeraduj še, Macej,
tej novej posceľi,:/	4. Jedne še vidal'i,
druhe še prespal'i,:/
/: bo uš u Mazura,
bo uš u Mazuza
huši uľeceli.:/	/: trece ňedorošľi,
trece ňedorošľi,
štvarťe za muž pošľi.:/

Do domu braldiana vniesli najprv periny, vraj, aby mali mladí šťastie, potom doniesli vankúše (zahlavky) a kastu. Celý obrad sa nezaobišiel bez spevu, žartov a veselosti. Po ukončenej práci zasadli si za stoly a ktorí ešte vládali, pokračovali v hodovaní.

V nasledujúcu nedeľu boli popravy, na ktorých sa zúčastnila najbližšia rodina. Tu si zajedli, popili aj pospievali a spomínali na svoje mladé časy.

Takto vyzerala svadba v Lengvartoch v čase do konca štyridsiatych rokov. Potom nastávala iná doba a upúšťalo sa už zo zvykov. Dnes sa svadby robia v pohostinstvách susedných obcí alebo v miestnom kultúrnom dome. Aj pesničky už zanikajú, veď tí, ktorí ich niekedy spievali, možno už nežijú. Všetky staré zvyky sa zachovali

SVADBA V LENGVARTOCH

Zostavil: Ludo Varečka

Zodpovedný redaktor: PhDr. Ladislav Rychnavský

Návrh obálky: Jozef Findura

Vydalo: Spišské osvetové stredisko v Spišskej Novej Vsi v roku 1997

Vydanie prvé

Náklad: 200 ks